

Carla Viladot Fonseca

AVALUACIÓ DE LA REINCIDÈNCIA DELICTIVA EN AGRESSORS SEXUALS

TREBALL DE FI DE GRAU

dirigit per la Dra. Núria Vázquez

Grau de Psicologia

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Tarragona

2021

ÍNDEX	Pàg.
Resum.....	4
1. Introducció teòrica.....	5
1.1 Codi penal	5
1.2 Violència sexual	6
1.3 Prevalença	6
1.4 Agressors sexuals	8
1.4.1 Perspectiva psicosocial	8
1.4.2 Perfils i/o tipologies	8
1.4.3 Característiques sociodemogràfiques	10
1.4.4 Relació de la víctima amb l'agressor sexual	11
1.5 Risc de violència sexual i reincidència	11
1.5.1 Psicopatologia, conducta addictiva i agressió sexual	11
1.5.2 Motivacions del delicte de naturalesa sexual	12
1.5.3 Precursors o factors de risc de l'agressió sexual	13
1.5.4 Prevalença dels delictes de naturalesa sexual i reincidència	14
1.5.5 Factors de risc en la reincidència sexual delictiva	15
1.5.6 Valoració del risc de reincidència sexual	16
1.6 Programa d'intervenció en violència sexual	20
1.6.1 Destinataris	20
1.6.2 Objectius	20
1.6.3 Sessions	21
1.6.4 Conceptes a treballar	22
1.7 Reinserció social	22
2. Objectius.....	23
2.1 Motivació pel tema escollit	23
2.2 Objectius	23
2.3 Hipòtesis	24
3. Metodologia.....	25
4. Resultats.....	26
4.1 Descripció del delicte	26

4.2 Característiques personals de l'intern	27
4.3 Trajectòria penitenciària	28
4.4 Resultats del SVR-20	29

5. Conclusions i discussió.....31

6. Bibliografia.....34

Annexos

Resum

L'objectiu d'aquest treball de final de grau és avaluar el risc de reincidència delictiva d'un pres condemnat per un delictes sexual. S'utilitza el manual de valoració del risc de violència sexual o SVR-20. Per a poder valorar d'una forma més extensa i efectiva, cal entendre i profunditzar, tant de forma general com individual, en la conceptualització sobre un delictes sexual, sobre un agressor sexual, en les diferents tipologies, la motivació principal del delictes, la psicopatologia i/o conducta addictiva, els factors de risc, l'itinerari penitenciari i el programa de violència sexual, el possible risc de reincidència sexual i la reinserció social. Aquests àmbits es troben explicats en el present treball, el qual compila informació teòrica extreta de diferents articles científics i de documentació penitenciària, juntament amb dades generals i descriptives del cas únic.

Paraules clau: violència, delictes, agressió sexual, factors de risc, risc de reincidència.

Abstract

The aim of this final degree project is to assess the risk of criminal recidivism of a prisoner convicted of a sexual offense. The Sexual Violence Risk Assessment Manual or SVR-20 is used. In order to be able to assess this risk in a more extensive and effective way, it is necessary to understand, generally and individually, the conceptualization of a sexual crime, of a sexual aggressor, the different typologies, the main motivation of the crime, psychopathology, the addictive behavior, risk factors, the prisoner itinerary, the program of sexual violence, the possible risk of sexual recidivism and the social reintegration. These areas are explained in the present work, which compiles theoretical information extracted from different scientific articles and penitentiary documentation, together with general and descriptive data of the unique case.

Keywords: violence, crime, sexual assault, risk factors, risk of recidivism.

1. INTRODUCCIÓ TEÒRICA

1.1 CODI PENAL

Segons el Codi Penal, els delictes sexuals són considerats "*delictes contra la llibertat i la indemnitat sexuals*" i s'exposen des de l'article 178 fins al 190. Aquesta tipologia delictiva inclou: agressions sexuals, abusos sexuals, assetjament sexual, delictes d'exhibicionisme i provocació sexual i delictes relatius a la prostitució i corrupció de menors.

Les **agressions sexuals** s'exposen a l'article 178 del Codi Penal. És condemnat amb la pena de presó d'un a quatre anys a "*qui atempti contra la llibertat sexual d'una altra persona, **amb violència o intimidació***". En l'article 179, s'exposa: "*quan l'agressió sexual consisteixi en accés carnal per via vaginal, anal o bucal, o introducció de membres corporals o objectes per alguna de les dues primeres vies, el responsable ha de ser castigat com a reu de violació amb la pena de presó de sis a 12 anys*".

En l'article 180, s'explica que "*les conductes anteriors han de ser castigades amb les penes de presó de quatre a deu anys per a les agressions de l'article 178, i de dotze a quinze anys per a les de l'article 179, quan concorri alguna de les circumstàncies següents*": violència o intimidació exercides siguin de caràcter particularment degradant o vexatori, quan els fets es cometin amb l'actuació conjunta de dues persones o més, quan la víctima sigui especialment vulnerable, quan el responsable s'hagi prevalgut d'una relació de superioritat o parentiu, quan l'autor faci ús d'armes o altres mitjans igualment perillosos. "*Si hi concorren dues d'aquestes circumstàncies o més, les penes que preveu aquest article s'han d'imposar en la seva meitat superior*".

Un delictes **d'abús sexual**, segons l'article 181 del Codi Penal, és condemnat amb la pena de presó d'un a tres anys o una multa de divuit a vint-i-quatre mesos. S'entén com abús sexual: "*qui dugui a terme actes que atemptin contra la llibertat o la indemnitat sexual d'una altra persona, **sense violència o intimidació i sense el consentiment** d'aquesta altra persona*".

S'exposen els delictes contra la llibertat i la indemnitat sexuals de forma completa, segons el Codi Penal (1995), en annexos.

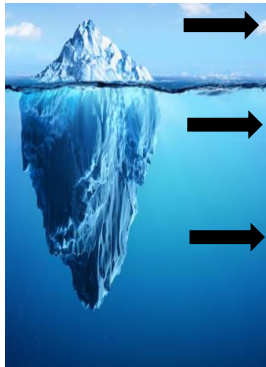
1.2 VIOLÈNCIA SEXUAL

Una vegada contextualitzat i definit pel Codi Penal l'agressió i l'abús sexual i les conseqüències penals d'aquesta tipologia de delictiva, s'exposarà la definició de violència sexual segons l'Organització Mundial de la Salut (OMS, 2002). *"Tot acte sexual, la temptativa de consumir un acte sexual, els comentaris o insinuacions sexuals no desitjats, o les accions per comercialitzar o utilitzar de qualsevol altra manera la sexualitat d'una persona mitjançant coacció per una altra persona, independentment de la relació d'aquesta amb la víctima en qualsevol àmbit, inclosos la llar i el lloc de treball"*. Cal remarcar que qualsevol definició d'aquest concepte pot estar determinada pel context social, cultural, legal, polític i/o econòmic del territori on es defineixi.

1.3 PREVALENÇA

Les xifres reals de la criminalitat no és possible descobrir-les, i encara menys la dels delictes sexuals, i això és degut a les circumstàncies en les quals sol produir-se el delicte com són la privacitat de l'acte, l'absència de testimonis, la posició de poder de l'agressor envers la víctima, entre altres. Per tant, segons l'Organització Mundial de la Salut (OMS, 2002), les xifres només ens proporcionen una visió fragmentada de la realitat, ja que no totes les víctimes de violència sexual acaben denunciant ni reportant el delicte. Aquesta problemàtica s'anomena la "xifra negra de la delinqüència" i s'observa reflectida en l'estudi espanyol realitzat per l'Observatori de la Delinqüència (ODA, 2010) que assenyalava que només el 30% de les víctimes que en els últims 5 anys ha patit una agressió sexual acaba denunciant els fets (García et al., 2010). Per a la descripció d'aquest fet, s'utilitza la "metàfora de l'iceberg", on es reflecteix la verdadera magnitud del problema, i s'observa

que la major part dels delictes es situa a la part submergida de l'aigua i representen la xifra negra de la delinqüència (Redondo i Garrido, 2013).

→ Xifres oficials: denúncies, condemnes, empresonats, etc.

→ Informat a les enquestes de victimització, estimacions i delictes autoinformatats.

→ Delicte no detectat o no revelat per culpa, vergonya o altres motius.

Segons Dijk et al. (2007), és possible que les comparacions entre països en els casos de victimització sexual presentin alguns problemes relacionats amb la predisposició a denunciar aquests tipus de delictes. En concret, en els països on hi ha més igualtat de gènere, es reporten taxes més elevades de victimització, i això suggereix que les víctimes estan més predisposades a informar o denunciar els fets delictius.

En termes estadístics, s'ha explicat que no es coneixen les xifres reals de la criminalitat però, ara s'exposarà dels que hi ha constància a l'Institut Nacional d'Estadística. Segons l'Institut Nacional d'Estadística, en el 2019 es van reportar 2.458 infraccions de delictes contra la llibertat i la indemnitat sexual. En el 2018, se'n van denunciar 2.184 i en el 2017 varen ser 2.103. Dins d'aquests delictes contra la llibertat i la indemnitat sexual, les xifres que són d'agressions sexuals (inclou violació) són: en el 2019, 253 agressions sexuals, en el 2018 varen ser 213 i en el 2017, 235.

1.4 AGRESSORS SEXUALS

1.4.1 Perspectiva psicosocial

La perspectiva psicosocial analitza els factors de la societat que poden actuar com a precipitants d'aquests comportaments delinqüents, i va més enllà de considerar a la persona com a delinqüent. Per tant, l'agressió sexual només pot ser compresa en el context de les relacions de poder entre homes i dones, on perd valor la psicopatologia individual i actuen com a factors precipitants els factors socials i culturals (Groth, 1979). Entén l'agressió sexual com un comportament après i utilitzat a propòsit. Es ressalta la importància de la pornografia en la mesura en què contribueix en la creença del "mite de la violació" (Scully, 1990). Com a agents facilitadors d'aquesta tipologia de delictes, es troba el consum abusiu d'alcohol i de d'altres substàncies psicoactives de forma prèvia al delicte.

1.4.2 Perfils i/o tipologies

Les quatre categories d'agressors sexuals estipulades (Cohen et al., 1971) són:

1. El violador per desplaçament de l'agressió, que desplega la conducta com a expressió de la seva ira o ràbia.
2. El violador compensatori, que busca a través del seu delicte, harmonitzar la seva activitat sexual, donat que per medis normalitzats no ho aconsegueix.
3. L'agressor de difusió sexual i agressiva, sàdic, que troba el plaer en el sofriment de les víctimes.
4. L'agressor impulsiu, no calculador de la situació, oportunista desinhibit.

Segons Vázquez (2005), existeixen similituds o característiques comunes d'agressors sexuals encara que no existeixen perfils de personalitat. Aquest autor divideix els agressors sexuals d'adults en concordança amb la psicologia forense, en psicòpates, socials, patològics i subculturals.

- L'agressor sexual psicòpata tendeix a atacar tant a menors com a adults, amb preferència de dones i nenes. La motivació sexual d'aquest és secundària, el que és realment important per a aquest tipus de delinqüent és la motivació de poder i de domini. Si és capturat ho negaria tot, a no ser que les evidències el deixessin sense aquesta opció i si això passés, reaccionaria amb expressions de grandiositat pel que va realitzar. Apareix com a reincident.
- L'agressor sexual social oportunista posseeix una creença distorsionada sobre la dona i la sexualitat, on l'home té el domini sobre la dona i com a desencadenant de la conducta delictiva apareix el consum de substàncies psicoactives, especialment la ingesta d'alcohol. Aquest tipus d'agressor realitza interpretacions errònies de les interaccions amb les dones i arriba a l'acte mitjançant el mínim ús de la força. Aquest tipus de subjecte és capaç de racionalitzar la seva conducta i sentir culpa.
- L'agressor sexual patològic, caracteritzat perquè utilitza l'agressió com a mecanisme de compensació davant la disfuncionalitat en les relacions interpersonals i sexuals amb dones contemporànies i els efectes de l'estrès i hostilitat que presenta.
- L'agressor sexual subcultural o asocial, en el qual destaca la criança en llocs marginals i la presència de relacions violentes. S'espera que arribin a l'acte sexual delictiu a través de la comissió d'altres delictes.

Ardila i Valencia (1999), recullen les característiques generals que s'han evidenciat en agressors sexuals, sense distinció entre agressors sexuals de menors i adults i aquestes són: dificultat per a mantenir relacions sexuals amb persones adultes, mostrant predisposició per establir relacions sexuals amb menors, haver estat o poder haver estat violentat en l'àmbit sexual, haver patit maltractament físic i/o emocional a la infància, aparenten mantenir una vida sexual activa amb la seva parella, però davant de situacions estressants, reaccionen impulsivament valent-se de menors per a establir la seva parella sexual i a vegades abusen de l'alcohol o d'altres substàncies psicoactives

Segons Sánchez, J. (2002), els agressors sexuals de persones adultes mostren trets de personalitat dependents, antisocials, compulsius i amb trastorns de personalitat límit o borderline.

1.4.3 Característiques sociodemogràfiques

Hollin (1989), descriu que el violador és un home jove entre els 16 i els 30 anys, de classe socioeconòmica baixa, d'estat civil casat en gairebé el 50% i amb fills en aproximadament el 60% dels casos. A més, el 49% dels agressors sexuals tenien una ocupació temporal (Black i Pettway, 2001). La majoria d'agressions d'aquest tipus de criminals no arriben a la penetració (Redondo, 1998). Redondo (1998), realça les característiques de 22 subjectes estudiats, destacant que l'agressor sexual presenta una edat entre els 26 i els 30 anys, el 60% eren solters i el 40% restant estaven casats. La majoria no posseïa un treball qualificat i la totalitat d'avaluats tenien estudis. També va informar que la majoria dels delinqüents sexuals presenten una orientació heterosexual i que efectuen el delicte més freqüentment en zones urbanes.

1.4.4 Relació de la víctima amb l'agressor sexual

Dijk et al. (2007), en l'últim incident o delictes sexuals patits, les dones van informar de les següents dades on el 50% aproximadament coneixien a l'agressor sexual, l'11% era la seva exparella, el 17% era un company o cap de la feina, el 8% la parella actual i el 16% un amic íntim. Aquests resultats són similars a les enquestes que es van realitzar en anys anteriors. Es troba també que la majoria d'actes de violència sexuals són comesos per una sola persona, un 78% dels casos; amb relació a l'ús d'armes, en cas d'utilitzar-la va ser una arma blanca com un ganivet i no una arma de foc, es troba que va estar present en un 8% de casos.

1.5 RISC DE VIOLÈNCIA SEXUAL I REINCIDÈNCIA

1.5.1 Psicopatologia, conducta addictiva i agressió sexual

A continuació, s'exposen els resultats d'una investigació realitzada al centre penitenciari d'Alhaurín de la Torre (Institut de Medicina Legal de Màlaga, 2003) amb interns condemnats per agressió sexual. Segons aquest estudi, un terç aproximadament d'agressors sexuals de la mostra, presenta antecedents de trastorn mental. Encara que majoritàriament no és patologia psiquiàtrica severa sinó que els trastorns més freqüents són relacionats amb l'ús de substàncies i en menor mesura l'esquizofrènia o la discapacitat intel·lectual. L'antecedent d'ingrés a l'hospital psiquiàtric o en el centre de tractament de deshabitació es dona en el 23% dels agressors sexuals. Independentment d'això, la majoria d'agressors sexuals 76,6% fan referència a consumir habitualment substàncies psicoactives en el grau d'abús i és l'alcohol el més freqüentment consumit. En els delictes d'agressió sexual és molt freqüent, 59%, el consum previ d'alcohol i altres drogues. Encara que hi hagi una freqüent implicació del consum d'alcohol i drogues en els delictes sexuals violents, és molt baix el percentatge en el qual es considera l'existència d'un trastorn mental que modifica la responsabilitat penal del seu

autor. El 36% de la mostra va obtenir un atenuant per un trastorn mental, i entre aquests atenuants es trobava l'embriaguesa.

En aquesta mateixa investigació, s'han trobat nombrosos trets discriminadors en l'agressor sexual respecte d'altres delinqüents: edat superior, estar en una situació laboral activa i absència d'antecedents penals. És a dir, mantenen una vida normalitzada fins que cometen l'agressió sexual, no pertanyen habitualment a la subcultura de la delinqüència comuna i la marginació social. Encara que el seu perfil de personalitat és similar al d'altres delinqüents, l'única diferència és que els agressors sexuals mostren que són persones dependents i passives. En general, la mostra estudiada es caracteritza per una personalitat freda, reservada, introspectiva, fàcilment impressionables i sentimentalistes, així com amb alts nivells de suspicàcia.

1.5.2 Motivacions del delicte de naturalesa sexual

Leberg et al., (1990), afirmen que el comportament del delinqüent sexual ve determinat per la combinació d'aquests factors: atracció cap a aquest tipus de conducta pel plaer que se'n deriva d'ella, percepció de la inexistència d'un altre mitjà disponible per a poder obtenir plaer, absència total d'interès per la perillositat que resulta de la mateixa conducta i insuficiència de control pel que fa a actuar o desitjar buscar plaer d'aquesta manera. És una forma senzilla d'afirmar que els delinqüents sexuals actuen perquè els hi agrada, però s'ha de reconèixer que cometem aquest tipus de delictes ja que això, almenys momentàniament, els fa sentir bé. Obtenir el plaer d'aquesta forma pot ser un mitjà de fugida d'altres circumstàncies doloroses o no plaents com la por, la vergonya, entre altres. És important destacar que els delictes sexuals es cometem en el procés de cerca de plaer.

1.5.3 Precursors o factors de risc de l'agressió sexual

Els precursors o factors de risc de l'agressió sexual són circumstàncies de la vida que fan augmentar la probabilitat de posar en marxa els mecanismes que porten a un individu a cometre un delictes sexual. Aquests precursors han fet que adoptessin un estil de vida que al final els ha portat a cometre el delictes sexual. Els precursors de l'agressió sexual són tant factors de risc predisponents com precipitants de la conducta sexual desviada. Els factors de risc predisponents, són un conjunt de condicions orgàniques i psíquiques hereditàries, congènites o adquirides, que juntament amb el medi social, fan particularment procliu a l'individu a ser un criminal. Els factors precipitants són factors desencadenants per a dur a terme la conducta delictiva.

Els principals factors de risc de la violència sexual són: la desviació sexual, les relacions inestables de parella, que hagi estat víctima d'abús en la infància, els problemes de feina o treball, la psicopatia, presentar antecedents de delictes violents no sexuals, tenir un trastorn mental greu, presentar antecedents de delictes no violents, problemes relacionats amb l'ús de substàncies tòxiques, la ideació suïcida o homicida, l'incompliment de les mesures de supervisió prèvies, els delictes sexuals greus, la progressió en la freqüència i la gravetat dels delictes sexuals, les tipologies múltiples dels delictes sexuals, la minimització extrema o negació dels delictes sexuals, el dany físic cap a la/les víctima/es dels delictes sexuals, les actituds que recolzen o consenteixen els delictes sexuals, l'ús d'armes o amenaces de mort en el curs dels delictes sexuals, l'absència de plans de futur viables i l'actitud negativa cap a la intervenció.

1.5.4 Prevalença dels delictes de naturalesa sexual i reincidència

Aproximadament el 5% o el 6% de la població reclusa a Catalunya i a Espanya compleix condemnes per delictes contra la llibertat sexual i l'assumpte que preocupa a la societat i als poders públics és la seva possible reincidència quan estiguin en llibertat. Els delinqüents sexuals són considerats un grup específic a l'hora de valorar el seu risc de reincidència, ja que la predicció de la violència ja suposa una dificultat i a més, s'observa la taxa relativament baixa en la delinqüència sexual i la probabilitat d'obtenir falsos positius augmenta. Internacionalment, hi ha un nombre important d'instruments específics per a valorar el risc de violència sexual, però els dos més utilitzats són l'Static-99 (Hanson i Thornton, 2000) i l'SVR-20 (Boer et al., 1997). L'SVR-20 s'exposarà més endavant en el present treball.

La societat pressuposa que el risc de reincidència dels agressors sexuals és molt elevat, en canvi, diferents estudis internacionals i nacionals situen la taxa de reincidència sexual en un 15%-20% després d'un període de seguiment de cinc anys (Bartosh et al., 2003; Garrido et al., 2006; Hanson i Bussière, 1998; Harris i Hanson, 2004; Lösel, 2002; Pérez, Redondo et al., 2008). A més, alguns estudis suggereixen que els delinqüents sexuals, no només reincideixen en delictes de naturalesa sexual, sinó que presenten una reincidència violenta no sexual del 14% al 18% (Hanson i Morton, 2004) i en reincidència general, incloent-hi delictes no violents i no sexuals, la taxa és de 30%-40% en un seguiment de 5 anys aproximadament (Parent, et al., 2011; Rettenberger et al., 2011). És a dir, els delinqüents sexuals reincideixen principalment en altres tipus de delictes.

Diferents estudis mostren que els individus que abusen o agredeixen a víctimes menors d'edat del sexe masculí presenten una taxa de reincidència major que els agressors de víctimes adultes i, aquests últims, reincideixen més que els que compten amb víctimes menors d'edat del sexe femení. Altres factors a tenir en compte són l'edat de l'agressor en el moment de finalitzar la condemna i el temps que passa en llibertat dins la comunitat. Quant al primer, s'ha detectat que els joves reincideixen més que els majors de cinquanta anys un cop alliberats i, amb relació al segon, s'ha observat una

correlació negativa entre les dues variables, és a dir que la probabilitat de reincidència disminueix quan més temps passa l'individu en llibertat. Aquesta darrera afirmació pot resultar sorprenent en un primer moment si només ens fixem en la taxa de reincidència acumulada al llarg del temps. Si obtenim la diferència entre les taxes acumulades al llarg dels anys, la taxa de comissió de nous delictes disminueix quant més temps passa un individu en llibertat (Harris i Hanson, 2004). Durant els primers cinc anys, un 14% dels delinqüents sexuals alliberats reincideix, al cap de deu anys, només un 6% més, al cap de quinze anys, un 4% més, i així successivament.

1.5.5 Factors de risc en la reincidència sexual delictiva

Un programa d'intervenció adequat ha de dirigir-se, especialment, a neutralitzar tots aquells factors de l'individu que estan directament relacionats amb el manteniment de la conducta d'agressió sexual en el temps (Mc Murran, 1990; Perkins, 1982). Els factors que estan relacionats amb la probabilitat de reincidència són (Groth i Laredo, 1981; Kentsmith, 1981; Mohr et al., 1964; Saunders i Awad, 1988; Marshall i Barbaree, 1989; Malettzky et al., 1991):

- Violència en la realització del delicte.
- Accions excèntriques, rituals, fantasies desviades abundants i pornografia.
- Presència anterior d'altres delictes sexuals.
- Evidència de psicopatologia, especialment psicosi o deficiència orgànica.
- Negar la responsabilitat del delicte o racionalitzar-lo.
- Negació de ser tractat o participar amb manca de motivació en els programes.
- Escassos recursos personals com la baixa competència social, que dins d'aquesta s'inclourien l'aïllament social, la falta d'habilitats en les relacions interpersonals, la pobresa extrema, etc.
- Baixa capacitat verbal.
- Manca de la capacitat d'aprenentatge de l'experiència.
- Manca de control en la conducta desviada, és a dir, alta excitació davant d'estímuls desviats.
- Escassa excitació sexual davant d'estímuls adequats.

- L'agressió sexual no ha estat el resultat de l'actuació d'algun estressor circumstancial, com ho poden ser el matrimoni, l'emancipació de la família, etc.
- Evidència de l'escalada en la gravetat dels delictes sexuals.
- Actituds negatives cap a les dones i afavoridores de la violència.
- No viure amb la víctima.
- Desconèixer a la víctima.
- Presentar diverses parafílies.
- Antecedents laborals inestables.
- Història de relacions personals inestables.

Tots aquests factors de risc augmenten la possibilitat de la reincidència de l'agressió sexual com una addicció. Aquesta addicció promou determinades emocions, pensaments i patrons de conducta, i de manera general no es pot superar únicament amb l'estada a presó o amb el pas del temps. Sense un tractament adequat, el delinqüent sexual, reincidirà davant de qualsevol factor de risc.

1.5.6 Valoració del risc de reincidència sexual

El Sexual Violence Risk-20, SVR-20 o risc de violència sexual, és un manual on s'avaluen diferents àmbits integrals de la persona i els respectius factors de risc. S'avaluen 20 factors de risc, tant estàtics com dinàmics, i aquests últims també es coneixen com a necessitats criminògenes, les que formen part de l'individu i són modificables, mitjançant la mateixa experiència o altres tipus d'intervenció. Aquestes necessitats criminògenes seran els objectius dels programes de tractament, empíricament relacionats amb la reincidència sexual.

La versió espanyola de l'SVR-20, ha mostrat una alta fiabilitat interavaluadors (Valor mitjà de kappa de Cohen = 0,95) i una bona validesa predictiva (AUC = 0,83) per a la mostra espanyola (Pérez et al., 2008). Aquest manual de valoració del risc de violència sexual, s'utilitza per avaluar el risc de violència sexual del cas únic exposat en la part pràctica.

El Sexual Violence Risk-20 realitza una valoració del risc actuarial, és a dir, a partir de la informació disponible, els avaluadors realitzen un judici i prenen una última decisió basant-se en unes regles específiques i explícites. Majoritàriament, les decisions actuaries es fonamenten en dades específiques de la valoració, seleccionades perquè la seva relació amb la violència ha estat demostrada empíricament. Aquest enfocament actuarial, també s'anomena algorítmic o mecànic (Grove i Meehl, 1996). Hi ha dos enfocaments en la presa de decisions per a la valoració del risc, un és aquest, l'actuarial, i l'altre és el judici clínic o professional no estructurat, que històricament era el més utilitzat. L'element més rellevant i distintiu d'aquesta valoració clínica no estructurada és que no hi ha límits ni restriccions en com els avaluadors fan judicis valoratius a partir de la informació que disposen. Es descriu el judici clínic no estructurat com a informal, intuïtiu i subjectiu. Hi ha pocs dubtes en relació a que l'enfocament actuarial sigui superior al judici clínic no estructurat, respecte a la presa de decisions i més específicament respecte a la valoració del risc de violència (Monahan, 1981). A més, l'enfocament actuarial millora la precisió i la consistència de la valoració de la predicció del risc, ja que és molt estructurat i el professional ha de realitzar un judici professional mínim. Tot i que ha obtingut èxit l'enfocament actuarial, es troba que en aquest moment no hi ha escales actuaries desenvolupades pel risc de la violència sexuals que estiguin ben validades. Les dues escales que són més comprometedores són la Sex Offender Risk Appraisal Guide o SORAG (Quinsey et al. 1995) i la Rapid Risk Assessment for Sexual Offense Recidivism o RRASOR (Hanson, R. 1997).

En l'informe de valoració del risc SVR-20 s'avaluen una llista de factors de risc, concretament 20. Aquests factors de risc s'han considerat que tenen una relació empírica amb la violència sexual futura, segons l'evidència obtinguda en les publicacions científiques i professionals. També són d'utilitat pràctica, en altres paraules, permeten la presa de decisions en la gestió institucional i comunitària dels delinqüents sexuals i reflecteixen els canvis en l'estatus dels factors de risc dinàmics. A més, no han de ser discriminatoris, és a dir, no són factors que vulneren els drets constitucionals o humans. Finalment, han de ser útils, és a dir, el conjunt de factors identificats han de ser prou extens per a assegurar la comprensió raonable del fenomen a predir i

simultàniament, breu per a minimitzar la redundància entre ells. Els factors de risc que s'avaluen són els següents:

1. Funcionament psicosocial:

Factor de risc 1 - Desviació sexual

Factor de risc 2 - Víctima d'abús en la infància

Factor de risc 3 - Psicopatia

Factor de risc 4 - Trastorn mental greu

Factor de risc 5 - Problemes relacionats amb el consum de substàncies tòxiques

Factor de risc 6 - Ideació suïcida/homicida

Factor de risc 7 - Problemes en les relacions sentimentals de parella

Factor de risc 8 - Problemes laborals

Factor de risc 9 - Antecedents de delictes violents no sexuals

Factor de risc 10 - Antecedents de delictes no violents

Factor de risc 11 - Fracàs en les mesures de supervisió prèvies

2. Delictes sexuals

Factor de risc 12 - Freqüència elevada de delictes/agressions sexuals

Factor de risc 13 - Tipologia múltiple de delictes sexuals

Factor de risc 14 - Dany físic a la(es) víctima(es) dels delictes sexuals

Factor de risc 15 - Ús d'armes o amenaces de mort en els delictes sexuals

Factor de risc 16 - Progressió en la freqüència i/o gravetat dels delictes sexuals

Factor de risc 17 - Minimització extrema o negació dels delictes sexuals

Factor de risc 18 - Actituds que justifiquen o consenten els delictes sexuals

3. Plans de futur

Factor de risc 19 - Absència de plans de futur realistes

Factor de risc 20 - Actitud negativa cap a la intervenció

4. Altres consideracions

Cada un dels 20 factors de risc, es codifiquen sobre 3 possibles categories en funció de la seva absència (N), presència parcial (?) o presència (S). En un factor de risc que és considerat com a present (S), s'avalua el canvi en termes de millora o empitjorament (+, 0, -). Aquest instrument proporciona tres possibles nivells de risc qualitatiu o categorials que són baix, mitjà o moderat i la seva valoració no es realitza únicament al sumatori total de les puntuacions dels factors de risc, sinó que també depèn del pes específic de cada factor de risc en el cas concret.

Codificació de la presència dels factors de risc:

N	No — El factor de riesgo está ausente, no es aplicable o no hay evidencia alguna, a partir de la evaluación realizada según la cual podamos concluir que el factor de riesgo está presente.
?	Puede — El factor de riesgo está posiblemente presente o está presente de manera limitada.
S	Sí — El factor de riesgo está presente.
O	Omisión — Hay una carencia total de información que permita decidir acerca de la presencia o ausencia del factor de riesgo.

1. Taula extreta: Pueyo, A i Hilterman, E. (2005). SVR-20: manual de valoración del riesgo de violencia sexual. *Universitat de Barcelona. Versió espanyola.*

Codificació dels canvis recents en l'estatus dels factors de risc:

+	Aumento — Recientemente el factor de riesgo ha empeorado (ahora está presente o se ha exacerbado)
0	No Cambio — Recientemente no ha habido cambio alguno en el status del factor de riesgo.
—	Reducción — Recientemente el factor de riesgo ha mejorado (ahora está ausente o ha mejorado).

2. Taula extreta: Pueyo, A i Hilterman, E. (2005). SVR-20: manual de valoración del riesgo de violencia sexual. *Universitat de Barcelona. Versió espanyola.*

1.6 Programa d'intervenció en violència sexual

1.6.1 Destinataris

Segons Arnalda et al., (2018), els destinataris d'aquest programa són els interns que estan complint condemna per un delicte contra les persones, en especial, subjectes que han comès delictes contra la llibertat sexual, han de realitzar el programa d'intervenció en violència sexual.

1.6.2 Objectius

Segons Arnalda et al., (2018), l'objectiu general és profunditzar en la conducta sexual inapropiada i els delictes contra la llibertat sexual. Els objectius específics del programa són:

- Identificar els esdeveniments més rellevants vinculats a la mateixa biografia delictiva.
- Profunditzar sobre el funcionament de la conducta violenta.
- Treballar les alteracions de la conducta sexual
- Explorar la mateixa conducta sexual
- Conèixer la comunicació sexual
- Treballar les distorsions cognitives vinculades al delicte
- Identificar i explorar els principals factors de risc i mecanismes de defensa
- Elaborar l'anàlisi funcional de la conducta i el delicte
- Modificar l'impuls sexual
- Desenvolupar l'empatia envers la víctima
- Desenvolupar habilitats socials
- Responsabilitzar-se de la conducta delictiva
- Realitzar la prevenció de recaigudes

1.6.3 Sessions

El programa de violència sexual consta de vint-i-vuit sessions i té una duració de tres mesos. Les sessions, que tenen una duració d'aproximadament una hora són les següents:

1. Avaluació de continguts, coneixença i introducció al programa
2. Autobiografia delictiva
3. Conductes sexuals: vertader o fals?
4. Les alteracions de la conducta sexual
5. La meva conducta sexual
6. El sexe com a conducta biopsicosocial
7. El sexe com a acte comunicatiu
8. El sexe com a estímul social
9. Avaluació de la situació sexual
10. Avaluació dels senyals del mateix delicte
11. Distorsions i defenses dels delictes sexuals
12. Factors de risc i de protecció pel delicte sexual
13. Els meus factors de risc
14. Anàlisi profund del meu delicte
15. Per què me n'he de fer responsable?
16. Des-distorsiono el delicte
17. Els quatre passos: identificació i classificació
18. Els quatre passos: desafiament i substitució
19. Modificació del meu impuls I
20. Controlar el meu impuls sexual
21. Entenc a la víctima
22. Em poso a la pell de la víctima
23. Quines habilitats em van fallar?
24. Habilitats socials: com en puc fer ús d'ara en endavant?
25. En sóc responsable
26. Prevenció de recaigudes (I)
27. Prevenció de recaigudes (II)
28. Avaluació del programa i reflexió final

1.6.4 Conceptes a treballar

En aquest programa d'intervenció en violència sexual es treballa l'educació sexual, les alteracions de la conducta sexual, les distorsions i els mecanismes de defensa dels delictes sexuals. Els tres tipus de mecanismes de defensa són: el "jo no ho vaig fer", el "no va ser tan dolent" o el "sí, però...". També es treballen els factors de protecció i els factors de risc pel delicte sexual, els mecanismes de negació i d'acceptació, la modificació de l'impuls sexual que es du a terme mitjançant la sensibilització encoberta i la parada de pensament. Es treballa també l'empatia cap a la víctima i la responsabilitat del delicte.

1.7 Reinserció social

L'article 25.2 de la Constitució Espanyola exposa que les penes privatives de llibertat i les mesures de seguretat estan orientades a la reeducació i la reinserció social. La Constitució no defineix el concepte de reinserció. El de reeducació es pot deduir mitjançant el concepte d'educació que conté l'article 27.2. "L'educació tindrà per objecte el ple desenvolupament de la personalitat humana en el respecte als principis democràtics de convivència i als drets i llibertats fonamentals". La reeducació, partint d'aquesta definició, sembla que ha de ser la tornada al respecte degut als principis principals de convivència i als drets i delictes fonamentals, respecte del que s'hauria apartat el delinqüent en cometre el delicte.

2. OBJECTIUS

2.1 Motivació del tema escollit

La motivació per a la realització d'aquest treball era el desconeixement del funcionament en els centres penitenciaris, de les condemnes i dels programes de rehabilitació de les persones condemnades per delictes contra la llibertat i la indemnitat sexuals. Observant la manca de coneixement en aquest àmbit de justícia, em vaig fer conscient que aquesta tipologia delictiva em generava molta curiositat i vaig voler investigar sobre aquest tema i veure què podia aportar per a reduir la reincidència dels delictes de naturalesa sexual. Amb l'ajuda i el coneixement que m'anava proporcionant simultàniament realitzar les pràctiques telemàtiques al centre Penitenciari Mas Enric es va ser possible el desenvolupament i la realització d'aquest treball. En les pràctiques, conèixer i saber informació dels interns condemnats per abús o agressió sexual m'ha permès una major comprensió d'ells, i no únicament quedar-me amb el teòric. M'ha permès entendre i comprendre més.

2.2 Objectius

- Definir el concepte de violència i delicte de naturalesa sexual
- Recopilar informació actualitzada sobre els agressors sexuals
 - a. Conèixer les diferents tipologies d'agressors sexuals
 - b. Descobrir les motivacions per a cometre un delicte sexual
 - c. Identificar els factors de risc que duen a una persona a agredir sexualment
 - d. Relacionar la psicopatologia, l'addicció i els delictes sexuals
- Relacionar la part teòrica amb el cas pràctic condemnat per abús sexual
 - a. Establir la tipologia d'agressor sexual en la que encaixa, identificar les seves motivacions
 - b. Identificar els factors de risc que presenta
 - c. Avaluar el seu risc de reincidència sexual delictiva
- Visibilitzar la desigualtat de gènere i recordar que és un factor de risc present en quasi tots els agressors sexuals

- Remarcar la rellevància de la prevenció en els delictes sexuals

2.3 Hipòtesis

- El perfil psicològic de l'agressor sexual presenta les següents característiques: dèficit d'autocontrol, alta impulsivitat, manca d'habilitats socials i comunicatives, manca d'empatia i dificultats en la gestió emocional.
- La reincidència d'aquesta tipologia delictiva és molt elevada.
- El cas únic presentarà un baix risc de reincidència sexual delictiva, ja que actualment presenta pocs factors de risc o necessitats criminògenes.

3. METODOLOGIA

S'ha fet una recerca bibliogràfica de diferents articles i també s'ha utilitzat informació publicada al centre d'estudis jurídics i formació especialitzada. A més, s'ha utilitzat documentació interna centre penitenciar de Mas Enric, Tarragona, tant per la part teòrica com per la realització de la part pràctica.

La part pràctica consta de l'explicació d'un cas únic, on s'exposen la descripció dels fets, les característiques de l'intern, l'itinerari en el centre penitenciar i com a instrument per a avaluar el risc reincidència sexual delictiva que presenta actualment el subjecte, s'ha utilitzat el SVR-20. Aquesta avaluació de la reincidència delictiva s'ha realitzat mitjançant la informació documentada i interna del centre penitenciar de la que es disposa, amb la qual s'han pogut contestar tots els ítems. Hagués augmentat més la fiabilitat del resultat del seu risc de reincidència, complementar la informació mitjançant una entrevista amb l'intern, però a causa de la situació de la Covid-19 i les mesures restrictives de mobilitat i de negació a l'accés al centre penitenciar no s'ha pogut realitzar. La part pràctica s'ha obtingut mitjançant documentació interna de l'intern del centre penitenciar, com l'informe de classificació de grau, l'informe de permissos de sortida, el Riscanvi, que és un test per l'avaluació i valoració del risc, entre altres documents. Tota la informació del cas únic es presenta amb absència de dades personals per a la no identificació del subjecte i per a mantenir la confidencialitat.

4. RESULTATS

En aquest apartat, s'exposa el cas únic i els resultats del test administrat.

4.1 Descripció del delicte

El subjecte és un home d'aproximadament 60 anys. S'expliquen de forma general els fets: la víctima estava dormint a un matalàs de casa de l'agressor i aquest, amb el propòsit de satisfer les seves necessitats sexuals es va apropar on estava ella i la va penetrar mentre ella estava adormida. Ella es va despertar, apartant al processat i va sortir a la via pública en cerca d'auxili. Víctima i agressor, es van conèixer aquella mateixa nit en context d'oci nocturn. La condemna que presenta segons el Codi Penal és d'abús sexual amb penetració per via vaginal, de quatre anys i sis mesos, sis anys de llibertat vigilada amb posterioritat a la pena privativa de llibertat, una ordre d'allunyament de cinc-cents metres d'on es trobi ella o de la seva casa i de la seva feina i tampoc es pot comunicar amb ella per qualsevol mitjà durant sis anys que es compliran simultàniament amb l'estada a presó. També ha de fer el pagament de la responsabilitat civil, que és de 10.000 euros.

En sentència no consten circumstàncies modificatives de la responsabilitat criminal. Se li va aplicar l'article 181.1 2 i 4 del Codi Penal. Cal recordar la diferència entre el delicte d'agressió i d'abús sexual, que és que sigui comès amb o sense el curs de violència o intimidació. En el cas d'agressió sexual, hi ha violència o intimidació; en l'abús sexual, no hi ha presència de violència o intimidació.

4.2 Característiques personals de l'intern

En el judici, l'acusat negava rotundament qualsevol accés carnal. En l'ingrés al centre penitenciari, feia un reconeixement del delicte i presentava dificultats per verbalitzar la penetració a causa d'un sentiment de culpa i vergonya pels fets ocorreguts. Mostrava penediment i verbalitzava malestar. Empatitzava amb la víctima, encara que no parlava de les conseqüències negatives que aquest delicte ha tingut en ella. Tampoc presentava ira ni rancor envers ella. Admet la responsabilitat dels seus actes i és conscient de les conseqüències negatives. Fa el pagament íntegre de la responsabilitat civil amb anterioritat del seu ingrés penitenciari. És primari penitenciari, és a dir, és la primera vegada que ingressa a presó. La intel·ligència es troba dins dels paràmetres de la normalitat.

Els factors de risc precipitants i predisponents de la conducta delictiva són els trets de personalitat impulsiva, la inestabilitat emocional, l'abús d'alcohol i d'haixix amb absència de consciència de la problemàtica, les dificultats familiars, la conducta sexual promiscua i la baixa autoestima. Es treballen amb l'intern aquests factors de risc. Presenta valors prosocials, que no hi va haver violència el dia dels fets, no justifica la violència, no se l'hi ha encoat cap expedient disciplinari i presenta un locus de control intern, és a dir, es responsabilitza dels seus actes.

Manté una bona relació amb el seu germà i cuidava de la seva mare fins l'ingrés a presó. Ha treballat en l'hostaleria i ha viscut principalment d'ingressos passius i de la pintura. Presenta les expectatives de futur ajustades. Identifica els factors precipitants de la conducta delictiva i mostra capacitat autocrítica.

No refereix antecedents familiars ni personals psiquiàtrics o psicològics rellevants, i no relata ni consten diagnòstics psiquiàtrics previs. Ha realitzat tractament psicològic amb teràpies individuals i grupals per abús d'alcohol i tractament farmacològic. Es disposa d'informació que l'intern estava evolucionant favorablement i que no tenia inicis de consum actiu en el temps que ha estat realitzat el tractament. Es considera que aquesta problemàtica, donat també com es van desenvolupar els fets delictius, és un factor que va

influir en el delictes i que encara no està resolta donat els mecanismes de defensa que utilitza. Hi ha una conscienciació del problema insuficient. No presenta conducta autolítica ni ideació suïcida actualment, ni verbalitza en etapes anteriors.

Com a recursos afavoridors del canvi i/o factors protectors es consideren els següents: primari penitenciari, presenta un reconeixement del delictes, mostra sentiment de penediment i vergonya, disposa de suport social i de recursos econòmics suficients, presenta una motivació intrínseca per al canvi i mostra intenció i predisposició per abordar problemàtica d'alcoholèmia.

A aquest intern se li va donar el segon grau i va ingressar al centre penitenciari a principis del 2020.

4.3 Trajectòria penitenciària

En la seva trajectòria penitenciària, va començar realitzant els tallers "*para i pensa*" i "*creu en el canvi*" per a fomentar la motivació de canvi. Aquests tallers es troben dins de la intervenció socioeducativa i són realitzats per l'educador social. Seguidament, al setembre, va realitzar els programes de tot l'itinerari de violència sexual, que inclou dos programes de dues setmanes cadascun que són "*l'educació afectiu-sexual*" i "*l'educació en sexe i gènere*". L'intensiu del "*programa d'intervenció en violència sexual*" el va iniciar al mes d'octubre i té una duració de tres mesos. Posteriorment també va realitzar el programa de "*preparant la vida en comunitat*", que dura dues setmanes. També el programa de manteniment de violència sexual, amb una duració flexible segons les característiques i progressos o retrocessos de l'intern, però és d'un mínim de sis mesos. També va participar en el "*programa de manteniment i prevenció de la recaiguda de drogodependències*". Des del seu inici de condemna, es veu un canvi favorable en l'intern, assisteix i participa activament en els programes i assoleix els seus objectius, superant els programes a la primera vegada de dur-los a terme, no en va haver de repetir cap. Va realitzar una evolució favorable des de l'inici de condemna fins a l'actualitat.

4.4 Resultats del SVR-20

Se li va administrar l'SVR-20 o manual de valoració del risc de violència sexual que avalua els factors de risc que presentava i si aquests han augmentat o disminuït al llarg de la condemna. Els resultats obtinguts van ser aquests:

Factor de risc	Presència (sí, ?, no)	Canvi recent (-,0,+)
1. Desviació sexual	Sí	-
2. Víctima d'abús en la infància	No	
3. Psicopatia	No	
4. Trastorn mental greu	No	
5. Problemes relacionats amb el consum de substàncies tòxiques	No	
6. Ideació suïcida/homicida	No	
7. Problemes en les relacions sentimentals de parella	No	
8. Problemes laborals	No	
9. Antecedents de delictes violents no sexuals	No	
10. Antecedents de delictes no violents	No	
11. Fracàs en les mesures de supervisió prèvies	No	
12. Freqüència elevada de delictes/agressions sexuals	No	
13. Tipologia múltiple de delictes sexuals	No	
14. Dany físic a la(es) víctima(es) dels delictes sexuals	No	
15. Ús d'armes o amenaces de mort en els delictes sexuals	No	
16. Progressió en la freqüència i/o gravetat dels delictes sexuals	No	

17. Minimització extrema o negació dels delictes sexuals	Sí	-
18. Actituds que justifiquen o consenteixen els delictes sexuals	Sí	-
19. Absència de plans de futur realistes	No	
20. Actitud negativa cap a la intervenció	No	

Els factors de risc que presentava eren la desviació sexual, la minimització o negació del delictes sexual i les actituds que donen suport o justifiquen els delictes sexuals. Presenta tres factors de risc dels vint avaluats i a altres consideracions, se'n poden afegir més i no s'ha considerat que en presenta més. Tots aquests factors de risc, s'ha observat que hi ha hagut un canvi recent negatiu, és a dir, que ha disminuït la gravetat del factor de risc. Per tant, el risc de violència sexual que presenta és un risc baix, ja que la seva puntuació és inferior a onze.

5. CONCLUSIONS I DISCUSSIÓ

Segons la classificació establerta per (Cohen et al., 1971), es classifica a l'intern com agressor sexual impulsiu i no calculador de la situació. Segons la classificació establerta per Vázquez (2005), és un agressor sexual oportunista, ja que posseeix creença de superioritat de l'home envers la dona, i com a desencadenant de la conducta delictiva es troba la ingesta d'alcohol. També, com comenta l'autor, va arribar a l'acte mitjançant el mínim ús de la força, ja que la víctima estava adormida. Posteriorment, va racionalitzar la seva conducta i va sentir culpa i penediment. La motivació principal del delictes era una cerca de plaer, amb una percepció de la inexistència d'un altre mitjà disponible per a poder obtenir plaer, absència total d'interès per la perillositat que resulta de la mateixa conducta i insuficiència de control pel que fa a actuar o desitjar buscar plaer d'aquesta manera. Amb relació a psicopatologia, no hi ha presència d'un trastorn mental sever ni trastorn de la personalitat de clúster B. En relació amb la conducta addictiva, l'intern havia consumit begudes alcohòliques amb anterioritat de l'abús sexual, encara que en sentència no consta atenuant per embriaguesa. Ell presenta un previ abús d'aquesta substància. En referència a la relació de l'agressor víctima, es van conèixer aquella mateixa nit, és a dir, estaria en el cinquanta per cent de víctimes que no coneixen a l'agressor. Tampoc es va utilitzar una arma blanca per a amenaçar i/o coartar a la víctima.

En relació amb les hipòtesis,

- El perfil psicològic de l'agressor sexual presenta les següents característiques: dèficit d'autocontrol, alta impulsivitat, manca d'habilitats socials i comunicatives, manca d'empatia i dificultats en la gestió emocional.

La primera hipòtesi s'ha rebutjat, ja que no existeixen perfils de personalitat sinó similituds o característiques comunes d'agressors sexuals (Vázquez, 2005), que són les que amb anterioritat s'han exposat. Existeixen també factors de risc, que predisposen al subjecte a arribar a cometre una agressió sexual.

- La reincidència d'aquesta tipologia delictiva és molt elevada

La segona hipòtesi també s'ha rebutjat perquè com s'ha pogut observar en els diferents estudis sobre la reincidència sexual delictiva és aproximadament del 4-5% de reincidència, dels percentatges més inferiors en comparació a altres tipologies delictives reincidents. Aquesta hipòtesi és la més pressuposada i acceptada per la societat, com es comentava en un article, però els resultats empírics demostren l'oposat.

Per a afavorir una reinserció i reeducació de les persones que han estat en condemnes privatives de llibertat, que ells ja tenen la seva condemna legal, social i moral, considero que "la resta de persones de la societat que estem en llibertat" també ens hauríem de treure molts prejudicis i creences errònies envers les persones que han comès algun delictes; si no la seva reinserció també serà més complicada i desagradable.

- El cas únic presentarà un baix risc de reincidència sexual delictiva, ja que actualment presenta pocs factors de risc.

La tercera hipòtesi s'ha corroborat, ja que presenta pocs factors de risc actius i tots en un grau molt menor que en el moment de la comissió del delictes. Els factors de risc que presentava i amb els quals es va treballar i profunditzar són que són la conducta sexual desviada, la minimització extrema o negació del delictes sexual i les actituds que justifiquen o consenteixen el delictes sexual. Al manual SVR-20 també ha tingut una puntuació baixa del risc de reincidència sexual delictiva.

Segons la perspectiva psicosocial, una agressió sexual només es dona en un context on hi ha desigualtat de gènere. Per tant, segons aquesta perspectiva, en una societat amb igualtat de gènere no es durien a terme, o es durien a terme en menor mesura, aquests delictes. Per tant, ja que les creences distorsionades i/o errònies sobre els rols de gènere són un factor de risc, considero rellevant com a forma preventiva de delictes d'aquest tipus treballar amb projectes de prevenció com l'educació sexual en les escoles, l'educació en igualtat de gènere i rols i treballar sobre el consentiment. També

considero necessària l'educació emocional, ja que la baixa gestió emocional pot ser un factor de risc. Amb aquesta metodologia preventiva, no s'hauria de reeducar a un pres quan ha comès un delicte, perquè ja se l'hauria educat en la societat, a ell i a molts i moltes més.

S'han observat les següents limitacions en el present treball: per a augmentar la fiabilitat del resultat del SVR-20, caldria haver realitzat una entrevista específica per avaluar totes les àrees d'aquest manual més detalladament. També hauria augmentat la fiabilitat de la valoració i s'hauria pogut observar més progrés de l'intern si se l'hi hagués administrat l'SVR-20 en l'inici de condemna, quan va ingressar al centre penitenciari, i després haver realitzat el del present treball.

Un punt fort d'aquest treball, és l'accessibilitat i la gran quantitat d'informació contrastada que s'ha trobat amb relació als agressors sexuals i la seva reincidència; s'ha realitzat molta recerca sobre aquest tema i es disposa d'un gran nombre d'articles publicats tant a nivell català com espanyol. Un altre punt fort és la gran quantitat d'informació sobre l'intern, afavorint una valoració sobre el seu risc de reincidència més fiable.

Com a implicacions d'aquest treball, per fer front a la preocupació, desinformació i creences errònies de la població envers la reincidència delictiva de la violència sexual, es recomana informar-los objectivament sobre aquest tema, encara que sigui un tema complicat i delicat. Una altra implicació és a l'interior del centre penitenciari, si s'ha demostrat que la reincidència delictiva en delictes sexuals és baixa, replantejar els permisos de sortida i tercers graus penitenciaris, partint de la informació objectiva obtinguda. Una altra implicació que s'ha comentat com a limitació, seria administrar el SVR-20 a l'inici de condemna i al finalitzar-la per a veure el canvi terapèutic de l'intern. Una altra implicació seria la rellevància de la prevenció d'aquests delictes, promovent l'educació sexual, l'educació en gènere, l'educació emocional i el control d'impulsos.

6. BIBLIOGRAFIA

Andrés-Pueyo, A. y Hilterman, E. (2005). Manual de valoración del riesgo de violencia sexual. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.

Andrés-Pueyo, A. y Redondo, S. (2007). Predicción de la violencia: entre la peligrosidad y la valoración del riesgo de violencia. *Papeles del psicólogo*, 28(3), 157-173.

Document intern: Arnalda, A., González, S., Mangot, A., Martínez, A., Redondo, S. i Pueyo, A. (2018). Programa d'intervenció en violència sexual. *Universitat de Barcelona. Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya*.

García, E., Díez, J. L., Pérez Jiménez, F., Benítez, M. J. y Cerezo, A. I. (2010). Evolución de la delincuencia en España: Análisis longitudinal con encuestas de victimización. *Revista Española de Investigación Criminológica*, 2(8), 1-27.

Garrido, V., Stangeland, P., & Redondo, S. (2006). Principios de criminología. *Valencia: Tirant Lo Blanch*.

Hanson, R. (1997). The development of a brief actuarial scale for sexual offense recidivism. *Ottawa: Public Works and Government Services Canada*.

Hollin, C. R. (1989). Psychology and crime: An introduction to criminological psychology. *London: Routledge*.

Instituciones penitenciarias (2006). El control de la agresión sexual: programa de intervención en el medio penitenciario (PCAS).

Institut Nacional d'estadística (INE).

Larrotta, R. I Johana, K. (2013). Aproximación teórica a su caracterización. *Informes psicológicos*, 13(2), 103-120.

Llei Orgànica 10/1995, 23 de novembre, del Codi Penal.

López, E. I Bueno, M. (2003). Psicopatología y características de la personalidad en un grupo de agresores sexuales. *Psicopatología Clínica Legal y Forense*, 3(2), 21-28.

Mena, J. (1998). Reinserción, ¿para qué?. *Jueces para la democracia* 32, 10-11.

Nguyen, T. i Pueyo, A. (2016). Validesa predictiva de l'SVR-20 i l'Static-99 en una mostra d'agressors sexuals a Catalunya. *Centre d'estudis jurídics i formació especialitzada*.

Organización Mundial de la Salud (2002). *Informe mundial sobre la violencia y la salud*. Washington D.C.: Organización Panamericana de la Salud.

Pueyo, A i Hilterman, E. (2005). SVR-20: manual de valoración del riesgo de violencia sexual. *Universitat de Barcelona. Versió espanyola*.

Quinsey, V., Lalumière, M., Rice, M i Harris, G. (1995). Predicting sexual offenses. *Assessing dangerousness: violence by sexual offenders, batterers and child abusers*, 114-137.

Redondo, S. (1998). Perfil psicológico de los delincuentes sexuales. *Anuario de Investigaciones de la Facultad de Psicología.*, 2(1), 192-203.

Sánchez, J. (1996). Avaluació internacional de la reincidència. *Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada*.

Silva, J. i Lujan L. (2019). El perfil del agresor y/o delincuente sexual. *Visión criminológica-criminalística*.

Thornton, D. (2002). Constructing and testing a framework for dynamic risk assessment. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 14, 139-153.

Valencia, O., Labrador, A. i Peña, M. (2010). Características demográficas y psicosociales de los agresores sexuales. *Diversitas: Perspectivas en Psicología*, 6(2), 297-308.

Van Dijk, J., Van Kesteren, J. y Smit, P. (2007). Criminal Victimization in International Perspective: *Key Findings from the 2004-2005 ICVS and EU ICS*. The Hague, Ministry of Justice, WODC.

Vázquez, B (2005). *Manual de Psicología Forense*. Madrid: Síntesis.

ANNEXOS

Articles 178- 194, Codi Penal (1995)

TÍTOL VIII. Delictes contra la llibertat i la indemnitat sexuals

Capítol I. De les agressions sexuals

Article 178

Qui atempti contra la llibertat sexual d'una altra persona, amb violència o intimidació, ha de ser castigat com a responsable d'agressió sexual amb la pena de presó d'un a quatre anys.

Article 179

Quan l'agressió sexual consisteixi en accés carnal per via vaginal, anal o bucal, o introducció de membres corporals o objectes per alguna de les dues primeres vies, el responsable ha de ser castigat com a reu de violació amb la pena de presó de sis a 12 anys.

Article 180

1. Les conductes anteriors han de ser castigades amb les penes de presó de quatre a deu anys per a les agressions de l'article 178, i de dotze a quinze anys per a les de l'article 179, quan concorri alguna de les circumstàncies següents:

- 1a. Quan la violència o la intimidació exercides siguin de caràcter particularment degradant o vexatori.
- 2a. Quan els fets es cometin per l'actuació conjunta de dues persones o més.
- 3a. Quan la víctima sigui especialment vulnerable, per motius d'edat, malaltia o situació, i, en tot cas, quan sigui menor de tretze anys.
- 4a. Quan, per a l'execució del delicte, el responsable s'hagi prevalgut d'una relació de superioritat o parentiu, pel fet de ser ascendent, descendent o germà, per naturalesa o adopció, o afins, amb la víctima.
- 5a. Quan l'autor faci ús d'armes o altres mitjans igualment perillosos, susceptibles de produir la mort o alguna de les lesions que preveuen els

articles 149 i 150 d'aquest Codi, sens perjudici de la pena que pugui correspondre per la mort o les lesions causades.

2. Si hi concorren dues d'aquestes circumstàncies o més, les penes que preveu aquest article s'han d'imposar en la seva meitat superior.

Capítol II. Dels abusos sexuals

Article 181

1. Qui dugui a terme actes que atemptin contra la llibertat o la indemnitat sexual d'una altra persona, sense violència o intimidació i sense el consentiment d'aquesta altra persona, ha de ser castigat, com a responsable d'abús sexual, amb la pena de presó d'un a tres anys o una multa de divuit a vint-i-quatre mesos.

2. Als efectes de l'apartat anterior, es consideren abusos sexuals no consentits els que s'executin sobre menors de tretze anys, sobre persones que estiguin privades de sentit o del trastorn mental de les quals s'abusi.

3. La mateixa pena s'ha d'imposar si el consentiment s'obté quan el responsable es preval d'una situació de superioritat manifesta que coarti la llibertat de la víctima.

4. Les penes assenyalades en aquest article s'han d'imposar en la seva meitat superior si hi concorre la circumstància 3a o la 4a, de les que preveu l'apartat 1 de l'article 180 d'aquest Codi.

Article 182

1. En tots els casos de l'article anterior, quan l'abús sexual consisteixi en accés carnal per via vaginal, anal o bucal, o introducció de membres corporals o objectes per alguna de les dues primeres vies, el responsable ha de ser castigat amb la pena de presó de quatre a 10 anys.

2. La pena assenyalada en l'apartat anterior s'ha d'imposar en la seva meitat superior quan hi concorri la circumstància 3a o la 4a, de les que preveu l'article 180.1 d'aquest Codi.

Article 183

1. Qui cometi abús sexual amb una persona major de tretze anys i menor de setze amb la intervenció d'engany ha de ser castigat amb la pena de presó d'un a dos anys o una multa de dotze a vint-i-quatre mesos.
2. Quan l'abús consisteixi en accés carnal per via vaginal, anal o bucal, o introducció de membres corporals o objectes per alguna de les dues primeres vies, la pena ha de ser de presó de dos a sis anys. La pena s'imposa en la meitat superior si hi concorre la circumstància 3a, o la 4a, de les que preveu l'article 180.1 d'aquest Codi.

Capítol III. De l'assetjament sexual

Article 184

1. El qui sol·liciti favors de naturalesa sexual, per a si mateix o per a un tercer, en l'àmbit d'una relació laboral, docent o de prestació de serveis, continuada o habitual, i amb aquest comportament provoqui a la víctima una situació objectiva i greument intimidatòria, hostil o humiliant, ha de ser castigat, com a autor d'assetjament sexual, amb la pena de presó de tres a cinc mesos o una multa de sis a 10 mesos.
2. Si el culpable d'assetjament sexual ha comès el fet prevalentse d'una situació de superioritat laboral, docent o jeràrquica, o amb l'anunci exprés o tàcit de causar a la víctima un mal relacionat amb les legítimes expectatives que aquella pugui tenir en l'àmbit de la relació indicada, la pena és de presó de cinc a set mesos o una multa de 10 a 14 mesos.
3. Quan la víctima sigui especialment vulnerable, per raó de la seva edat, malaltia o situació, la pena és de presó de cinc a set mesos o una multa de 10 a 14 mesos en els casos que preveu l'apartat 1, i de presó de sis mesos a un any en els casos que preveu l'apartat 2 d'aquest article.

Capítol IV. Dels delictes d'exhibicionisme i provocació sexual

Article 185

El qui executi o faci executar a una altra persona actes d'exhibició obscena davant de menors d'edat o incapaços ha de ser castigat amb la pena de presó de sis mesos a un any o una multa de 12 a 24 mesos.

Article 186

El qui, per qualsevol mitjà directe, vengui, difongui o exhibeixi material pornogràfic entre menors d'edat o incapaços ha de ser castigat amb la pena de presó de sis mesos a un any o una multa de 12 a 24 mesos.

Capítol V. Dels delictes relatius a la prostitució i la corrupció de menors

Article 187

1. Qui indueixi, promogui, afavoreixi o faciliti la prostitució d'una persona menor d'edat o incapaços ha de ser castigat amb les penes de presó d'un a quatre anys i multa de dotze a vint-i-quatre mesos.
2. Incorren en la pena de presó indicada, en la seva meitat superior, i a més en la d'inhabilitació absoluta de sis a dotze anys, els que duguin a terme els fets prevalent-se de la seva condició d'autoritat, agent d'aquesta autoritat o funcionari públic.
3. S'imposen les penes superiors en grau a les que preveuen els apartats anteriors, en els casos respectius, quan el culpable pertanyi a una organització o associació, fins i tot de caràcter transitori, que es dediqui a aquestes activitats.

Article 188

1. El que determini, fent servir violència, intimidació o engany, o abusant d'una situació de superioritat o de necessitat o vulnerabilitat de la víctima, una persona major d'edat a exercir la prostitució o a mantenir-s'hi, és castigat amb les penes de presó de dos a quatre anys i una multa de 12 a 24 mesos. Incorre en la mateixa pena qui es lucri explotant la prostitució d'una altra persona, fins i tot amb el consentiment d'aquesta.

2. S'imposen les penes corresponents en la seva meitat superior, i a més la pena d'inhabilitació absoluta de sis a 12 anys, als que tinguin les conductes descrites a l'apartat anterior prevalent-se de la seva condició d'autoritat, agent d'aquesta o funcionari públic.

3. Si aquestes conductes tenen com a objecte una persona menor d'edat o incapaç, per iniciar-la o mantenir-la en una situació de prostitució, s'imposa al responsable la pena superior en grau a la que correspongui segons els apartats anteriors.

4. Les penes assenyalades s'imposen en els seus casos respectius sense perjudici de les que corresponguin per les agressions o abusos sexuals comesos sobre la persona prostituïda.

Article 189

1. Es castiga amb la pena de presó d'un a quatre anys:

a) El qui utilitzi menors d'edat o incapaços amb fins o en espectacles exhibicionistes o pornogràfics, tant públics com privats, o per elaborar qualsevol classe de material pornogràfic, amb qualsevol suport, o financii qualsevol d'aquestes activitats.

b) El qui produeixi, vengui, distribueixi, exhibeixi o faciliti la producció, venda, difusió o exhibició per qualsevol mitjà de material pornogràfic en l'elaboració del qual hagin estat utilitzats menors d'edat o incapaços, o en tingui per a aquestes finalitats, encara que el material tingui l'origen a l'estranger o sigui desconegut.

2. El qui per al seu propi ús posseeixi material pornogràfic en l'elaboració del qual s'hagin utilitzat menors d'edat o incapaços ha de ser castigat amb la pena de tres mesos a un any de presó o amb una multa de sis mesos a dos anys.

3. Han de ser castigats amb la pena de presó de quatre a vuit anys els qui duguin a terme els actes que preveu l'apartat 1 d'aquest article quan es doni alguna de les circumstàncies següents:

a) Quan s'utilitzin nens menors de 13 anys.

b) Quan els fets revesteixin un caràcter particularment degradant o vexatori.

c) Quan els fets tinguin una gravetat especial atenent el valor econòmic del material pornogràfic.

d) Quan el material pornogràfic representi nens o incapaços que són víctimes de violència física o sexual.

e) Quan el culpable pertanyi a una organització o associació, fins i tot de caràcter transitori, que es dediqui a la realització d'aquestes activitats.

f) Quan el responsable sigui ascendent, tutor, cuidador, guardador, mestre o qualsevol altra persona encarregada, de fet o de dret, del menor o incapaç.

4. El qui faci participar un menor o incapaç en un comportament de naturalesa sexual que perjudiqui l'evolució o el desenvolupament de la personalitat d'aquest ha de ser castigat amb la pena de presó de sis mesos a un any.

5. El qui tingui sota la seva potestat, tutela, guarda o acolliment un menor d'edat o incapaç i que, amb coneixement del seu estat de prostitució o corrupció, no faci el possible per impedir que continuï en aquest estat, o no acudeixi a l'autoritat competent per a la mateixa finalitat si no té mitjans per a la custòdia del menor o incapaç, ha de ser castigat amb la pena de presó de tres a sis mesos o una multa de sis a 12 mesos.

6. El ministeri fiscal ha de promoure les accions pertinents per tal de privar de la pàtria potestat, tutela, guarda o acolliment familiar, si s'escau, la persona que incorri en alguna de les conductes descrites a l'apartat anterior.

7. Ha de ser castigat amb la pena de presó de tres mesos a un any o una multa de sis mesos a dos anys el qui produeixi, vengui, distribueixi, exhibeixi o faciliti per qualsevol mitjà material pornogràfic en el qual, no havent utilitzat directament menors o incapaços, s'empri la seva veu o imatge alterada o modificada.

8. En els casos que preveuen els apartats anteriors, es poden imposar les mesures que preveu l'article 129 d'aquest Codi quan el culpable pertanyi a una societat, organització o associació, fins i tot de caràcter transitori, que es dediqui a la realització d'aquestes activitats.

Article 190

La condemna d'un jutge o tribunal estranger, imposada per delictes compresos en aquest capítol, s'ha d'equiparar a les sentències dels jutges o tribunals espanyols als efectes de l'aplicació de la circumstància agreujant de reincidència.

Capítol VI. Disposicions comunes als capítols anteriors

Article 191

1. Per procedir pels delictes d'agressions, assetjament o abusos sexuals, cal una denúncia de la persona perjudicada, del seu representant legal o una querella del Ministeri Fiscal, que ha d'actuar ponderant els legítims interessos presents. Quan la víctima sigui menor d'edat, incapaç o una persona desvalguda, n'hi ha prou amb la denúncia del Ministeri Fiscal.
2. En aquests delictes el perdó de l'ofès o del representant legal no extingeix l'acció penal ni la responsabilitat d'aquesta classe.

Article 192

1. Els ascendents, tutors, curadors, guardadors, mestres o qualsevol altra persona encarregada de fet o de dret del menor o incapaç, que intervinguin com a autors o còmplices en la perpetració dels delictes compresos en aquest títol, han de ser castigats amb la pena que els correspongui, en la meitat superior. No s'ha d'aplicar aquesta regla quan la circumstància que conté estigui específicament prevista en el tipus penal de què es tracti.
2. El jutge o el tribunal pot imposar raonadament, a més, la pena d'inhabilitació especial per a l'exercici dels drets de la pàtria potestat, tutela, curatela, guarda, ocupació o càrrec públic o exercici de la professió o ofici, per un termini de sis mesos a sis anys.

Article 193

En les sentències condemnatòries per delictes contra la llibertat sexual, a més del pronunciament corresponent a la responsabilitat civil, s'han de fer, si s'escau, els que siguin procedents quant a la filiació i fixació d'aliments.

Article 194

En els supòsits tipificats en els capítols IV i V d'aquest títol, quan en la realització dels actes s'utilitzin establiments o locals, oberts o no al públic, es pot disposar en la sentència condemnatòria que es clausurin temporalment o definitivament. La clausura temporal, que no pot excedir els cinc anys, pot adoptar-se també amb caràcter cautelar.

Resultats SVR-20 subjecte

SVR-20		
Hoja de codificación		
Nombre del paciente:.....	Fecha...../...../.....	
Nombre del administrador:.....	Firma.....	
Especificar el periodo de tiempo en que se evalúa		Cambio reciente:a.....
Ajuste psicosocial	Presencia (No, ?, Sí)	Cambio reciente (-, 0, +)
1.Desviación sexual ☐ Codificado a partir de una evaluación clínica completa ya realizada ☒ Provisional hasta ser confirmado por una evaluación clínica completa	S	-
2.Victima de abuso en la infancia	N	
3.Psicopatía ☐ Codificado a partir de una evaluación clínica completa ya realizada ☒ Provisional hasta ser confirmado por una evaluación clínica completa	N	
4.Trastorno mental grave ☐ Codificado a partir de una evaluación clínica completa ya realizada ☒ Provisional hasta ser confirmado por una evaluación clínica completa	N	
5.Problemas relacionados con el consumo de sustancias tóxicas		
6.Ideación suicida/homicida ☐ Codificado a partir de una evaluación clínica completa ya realizada ☒ Provisional hasta ser confirmado por una evaluación clínica completa	N	
7.Problemas interpersonales	N	
8.Problemas de empleo/ laborales	N	
9.Antecedentes de delitos violentos no-sexuales	N	
10. Antecedentes de delitos no-violentos	N	
11. Fracaso en las medidas de supervisión previas	N	
Delitos sexuales	Presencia (No, ?, Sí)	Cambio reciente (-, 0, +)
12. Frecuencia elevada de delitos sexuales	N	
13. Tipología múltiple de delitos sexuales	N	
14. Daño físico a la(s) víctima(s) de los delitos sexuales	N	
15. Uso de armas o amenazas de muerte en los delitos sexuales	N	
16. Progresión en la frecuencia y gravedad de los delitos sexuales	N	
17. Minimización o negación de los delitos sexuales	S	-
18. Actitudes que apoyan o justifican los delitos sexuales	S	-
Planes futuros	Presencia (No, ?, Sí)	Cambio reciente (-, 0, +)
19. Falta de planes realistas	N	
20. Actitud negativa hacia la intervención	N	
Otras consideraciones	Presencia (No, ?, Sí)	Cambio reciente (-, 0, +)
Resumen de la valoración del riesgo		
Riesgo de violencia sexual : Bajo ☒ Moderado ☐ Alto ☐		

© Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2005
 © CH, D. Webster, K.S. Douglas, D. Eaves, S. Hart y Grupo de Estudios Avanzados en Violencia (GEAV-UB)